

איילנד 1234567

הכלאת תרנגולים

מערכת "כשרות למהדרין" נדרשת מעת לעת לעסוק גם בנושאי כשרות שאינם קשורים במישרין לעיסוק ההלכתי השוטף, בחקלאות עפ"י התורה. ב"מן השרש" תשס"ה, פורסם מאמר הדן בכשרותו של תרנגול שנחשד כמלאי והובאו הממצאים והמסקנות שעלו בבירור שנערך בפני רבנים, נציגי המערכת. הרה"ג ר' אריאל בוקוולד שליט"א, מבכירי העוסקים בנושא, שלח למערכת את המכתב דלהלן, בו הוא משיג על חלק מהממצאים ומצדד מאמר פרי עטו בנושא הכלאת תרנגולים ומקור הזנים השונים.

.....

במאמר שנתפרסם ב"מן השורש" (ערב ט"ז בשבט שנת תשס"ה) אודות העוף שנבדק, היו מס' אי-דיוקים. התרנגול המלאי הוצג במאמר כעוף הבאנקיה "עוף טמא לכו"ע". והעוף שנבדק הוצג כעוף שאותר בחצר ביהוד "שעלה חשש כי הוא מקור להכלאות מיני תרנגולים המשווקים גם בארץ" ושמה הוא המלאי.

לדעתי יש בפרטים שהופיעו, אי דיוקים. העוף המלאי שונה מאד מעוף הבאנקיה. וגם עוף הבאנקיה לא ידוע לי שנחשב כעוף טמא לכו"ע וייתכן מאד שיש גם לעוף זה ג' סימני טהרה בגופו ועכ"פ אין הנדון של כשרות הבאנקיה קשור לבדיקה שנערכה. העוף שנבדק לא היה אינה עוף שאותר באקראי באיזו חצר ביהוד, אלא תרנגול המלאי בכבודו ובעצמו, שמגדלים אותו בעיקר לעוף קרב ויקרתי ולעוף תצוגה, שלא אותר אלא לאחר מאמצים מרובים בעולם. היה קושי מיוחד לאתרו כיון שמגדלי עוף זה נוהגים להסתיר את מענם (כנראה משום התנגדות בעולם נגד קרבות התרנגולים). הוא אותר בס"ד דוקא כאן בארץ (אבל לא ביהוד), במקום אחד שמגדלים תרנגול המלאי כעוף ייחודי. ואכן היו כמה מהנוכחים שם בבדיקה שפקפקו שמא אינו עוף המלאי האמיתי, ובעקבות חששם אותרו תרנגולי מלאי נוספים בקפריסין שהיו שונים במראהם לעוף הנ"ל וגם הם נבדקו ונמצאו בהם ג' סימני טהרה בגופם.

אוצר החכמה

למה מעניין אותנו כשרותו של תרנגול המלאי אם מגדלים תרנגול זה לעוף קרב ולעוף תצוגה? תשובה - לפני כמאה שנה בעיר קורנוויל באנגליה נוצר תרנגול הנקרא "קורניש" ע"י הכלאת עוף המלאי עם תרנגולים שונים, ולפני כמאה חמישים שנה בארה"ב נוצר התרנגול "רוד איילנד רד" ע"י הכלאת המלאי, והוא פותח לתרנגול ה"ניו המפשיר". כל זה מתועד בספרות המדעית והמשפטית (ספרי התקן של עופות) הדנים בנושא. עופות אלו הם בעלי בשר מרובה, תכונה שכנראה ירשו מעוף המלאי, ומהווים את היסוד לכל עופות הפיטום המצויים. אם כן בירור כשרות המלאי נוגע לכל עוף שאנו אוכלים.

למה לפקפק על כשרותו של תרנגול המלאי? במאמר ב"מן השורש" נאמר ש"שונה במעט ממראה התרנגול המוכר". הבחנה זו אינה מדויקת. בספרות המקצועית מציינים הרבה שינויים בתרנגול המלאי, וביניהם: רגליים ארוכות, גולגולת רחבה, צוואר ארוך, צורה מיוחדת של הגוף (שאחד ממאפייניו שאין חזה בולט כפי שמצוי בתרנגולים), מקור קצר, כמעט ואין

בין השמש

כרבולת כלל

"הדוכיפת - תרגול הבר וקרבלתו כפולה ובלע"ז הירופ"א, ולמה נקרא שמו דוכיפת, שהודו כפות, וזו היא קרבלתו."

ואין דלדולי בשר מתחת לראשו. כל תכונות אלו היו בתרנגול שבדקו בחצר בסביון. ואף הבודק המומחה שערך את הבדיקה הביע את חששו (לאחר סיום הבדיקה) שמא אין זה תרנגול כלל אלא הודית נקבה! אמנם זה היה תרנגול מלאי זכר בוגר. ואכן ישנה דיעה של אחד מגדולי הזואולוגים מלפני כמאה וחמישים שנה - שיעוף המלאי אינו ממשפחת התרנגולים כלל.

הגאון ר' נסים קרליץ שליט"א חווה דעתו כשראה את תרנגול המלאי הנ"ל שהוא צריך מסורת.

אמנם ליצרנו הרב אין מסורת על תרנגול זה שמקורו מדרום מזרח אסיה, מקום שלא דר יהודים. במאמר נאמר "כל הסימנים מוכיחים עליו שהוא טהור ובחזקת כשר למהדרין". אכן סימני כשרים, אך השאלה נובעת מהכרעת השו"ע והרמ"א (כפי שהזכרתם בתחילת המאמר) כדעת רש"י שלא מועילים סימנים בגוף וצריך גם מסורת של כשרות כדי לברר שאינו דורס. ולא נתברר לנו בבירור שעוף המלאי נקרא מין תרנגול עפ"י הלכה, ועכ"פ צריך לדון בזה. מה שניתן לומר הוא שכיון שכבר אכלו כלל ישראל עופות שהוכלאו מהמלאי במשך שנים רבות, יש להזהר מלערר ולהוציא לעז על אבותינו, ובכגון זה יש מקום להורות כפי שהורו גדולי ישראל בענין התרנגול הודו

לסמוך בדיעבד על דעת הראשונים שמספיק לברר ג' סימנים הכשרות שבגוף העוף

וכאן יש אף יותר מקום להקל מתרגול הודו, שהרי יש מקום לדון שהוא ממין התרגול עפ"י תכונות התנהגותו כתרגול ומה שמדווג באופן טבעי עם תרגולות רגילות, ויש מקום לדמות לדעת הפוסקים שהקילו בעוף הקוצץ (הקבריציר).

אמנם יש מהפוסקים שלא התירו את התרגול הקבוצתי עקמו אלא דוקא צאצאי המוכלאים הדומים לתרגול הרגיל. אם כן, יש לקבוע מבדיקה ה"ל כשרות לצאצאי, שהיה לא אכלו כלל ישראל אלא צאצאי המוכלאים שיש עוד צדדים להיתר. עכ"פ ודאי מן הראוי לדון בכל השאלה של זנים חדשים בתרגולים, לפני גדולי ההוראה שליט"א.

הכלאת תרנגולים - תקציר היסטורי / הרב אריאל בוקוולד

בארצות הברית ובאנגליה מלפני כמאתיים שנה עד לפני כמאה שנה הובאו כמה זני עופות ממזרח אסיה והוכלאו שם בתרנגולים אירופאים כדי ליצור זנים חדשים. בכלל העופות שהגיעו מהמזרח הרחוק היו עופות משונים. ידועים לנו הזנים: "מלאי" (Malay), "קוציין" (Cochin), ו"אסיל" (Asil). היהודים כציבור גדול – מצאו את הזנים החדשים המוכלאים. לא היה להם מקום להעלות על הדעת שהיו מוכלאים בעופות משונים. ועד לפני חמישים שנה בערך נמכר בארה"ב גם בשר עוף לא מוכלא.

במזרח אירופה

ההכלאה היחידה שדנו עליה הפוסקים, והיא כנראה היחידה שנעשתה שם – הוא בעוף סיני המכונה היום "קוציין". נראה ברור שזה התרנגול שעליו רעש עולם התורה בהונגריה וגליציה לפני כמאה וששים שנה, ושמו המפורסם ביותר "הקובריצער" (על שם האי קפריסין, משם הופץ). עוף זה הוכלא בעופות בהונגריה, גליציה, פולין ורוסיה. הפוסקים דנו עליו ועל צאצאיו המוכלאים, ויצאו בהיתר, עכ"פ הצאצאים המוכלאים, עפ"י טעמים שונים (בעיקר – ג' סימני טהרה בגופו, שכן ונדמה, ומסורת קהילות קוציין, איזמיר, וי"א ירושלים).

בארץ ישראל

תקופה א - "פיתוח ענף הלול... בארץ ישראל החל בשנת 1922 (תרפ"ב)... הוכלאה התרנגולת המקומית ("בלדי" - Baladi) עם גזעים כמו לגהורן (Leghorn) ורוד-איילנד-רד (Rode Island Red) (אחד הזנים החדשים שנוצר מהכלאת "מלאי" שהוזכר למעלה)... עם זאת לא תפס ענף הלול היהודי מקום חשוב בחקלאות, כי היה עליו להתחרות עם מוצרי הלול הזולים... שסופקו ע"י הכפריים הערבים והארצות השכנות... אחרי 1948 ... כאשר לא היתה עוד תחרות זו... מקור הבשר שענף הלול סיפק עד 1953 היה בתרנגולים מגזעי ההטלה... בשר עוף זה לא הצטיין באיכותו וכמותו היתה מוגבלת."

ניש לציין שהתרנגולות מטילי הביצים הלבנות היו מזן "לגהורן" (לא מוכלא). תקופה ב - "התקדמות נוספת חלה ב-1953 עם התחלת גידול פטימים לבשר..."

ענף הפטימים מבוסס על שושלות טהורות של רוק לבן (Rock)... ועל הכלאות של קורניש (Cornish) עם הרוק הלבן.

ליתר דיוק – ההכלאה הראשונה של "קורניש" (המוכלא "מ"לא"י" ו"אסיל", ע"י בהמשך) עם "רוק" (ע"י בהמשך) הגיעה לשוק בשנת תשי"ד. הכלאות אלו לא תפסו את רוב השוק עד שנת תש"כ בערך. (יש לציין שהכלאות אלו החלו בקורניש וזכר עם רוק נקבה). ולענין עופות מטילי הביצים נעשו הכלאות של "ניו-המפשייר" (New Hampshire) עם לגהורן (בהכלאות בארץ היו ה"ניו-המפשייר" וזכר וה"לגהורן" נקבה). אף אחר שנת תש"כ לא תפסה הכלאה זו אלא כחצי השוק (מטילי ביצים החומות), וחצי השוק היה לגהורן טהור.

תקופה ג -בסביבות שנת תשנ"ה עד תש"ס החלה תחרות גדולה בין החברות הגדולות בעולם, שיערו פטימים ומטילי ביצי מהירי גידול. חברות טיפוח עופות בארץ ובכל העולם נסגרו. הפטימים החדשים, שחלק ממרכיביהם נשמרים בסוד, נמצאים בתהליך התפתחות כל הזמן מחמת התחרות האדירה בין החברות. בעופות אלו קיימות כמה שינויים מקודמיהם: גידול מהיר יותר, החזה גדול ב-17%, והביצים (להדגרה) גדולות בהרבה מגודלם הקודם. קיימת שכיחות כד מכאן וכד מכאן (דבר שמפריע למדגרות). אי אפשר לדעת מה הוכלא כבר בעופות אלו, וכמובן לא ניתן לדעת מה יוכלא בהם אפילו בעתיד הקרוב.

תמצית המידע בענין יחוס העופות

מקורות של העוף המסחרי לאכילה (פטם) של היום

"בשר העוף בא במקורו בעיקר מהכלאת הזנים; "רוק לבן", "קורניש", ו"ניו-המפשייר". מקור - מכתב מפרופ' פאול סגל (מומחה מס' אחד לעופות בארה"ב) מתאריך כ' בשבט תשס"ד

א. "רוק" (ליתר דיוק "פלימות' רוק" - **Plymouth Rock**)
 "הוצג לראשונה בארצות הברית בשנת 1829 (תקפ"ט). מוכלא מכמה זנים. המכלוא
 העיקרי היה "דומיניק" (**Dominique**) זכר עם "קוצ'ין" נקבה. (ויש שסוברים
 שמקורו מ"יווה" - **Java**) נקבה, ולא ה"קוצ'ין".
 "יתכן שהוכלאו בו גם "מלאי" ו"דורקינג".

מקורות הזנים הנ"ל המרכיבים את הרוק;
 "דומיניק" = "אין מידע מוסמך על מקורו של עוף אמריקאי זה. אולי פותח מזנים
 שמקורם ביבשת אסיה או של הזן "המבורג" (מקורו הולנד).".

"קוצנין" - עוף גדול מאד בעל נוצות מרובים, שאף רגליו מצופי נוצות. מקורו בסין, והובא לארצות הברית ואנגליה לפני כמאתיים שנה.

יתכן: "זיווה" – "מהאיים ממזרח להודו, שהגיע לאמריקה לפני כמאתיים שנה". מקור – מאמר מהאוניברסיטה של אילינוי

"דורקינג" – "יון עתיק שחובא לאנגליה ע"י יוליוס קיסר. הזנים הטהורים הם בעלי חמש אצבעות."

ב. "קורניש" – "מקורו בעיר קורנוול באנגליה לפני כמאה שנה. מכלוא הזנים "אסיל", "מלאי", ו"אנגלי ישר".

הזנים הנ"ל המרכיבים את הקורניש

"מלאי" – עוף המיועד ללחימה (תרנגול קרב) שמקורו אסיה. בעל תכונות יחודיות: רגליים ארוכות, גולגולת רחבה, צוואר ארוך, צורה מיוחדת של הגוף, מקור קצר,

כֵּן הַשְׁמַע

כמעט ואין כרבולת, ואין דלדולי בשר מתחת לראש.

”חוקר הטבע טמניק (לפני כמאה וחמישים שנה) היה משוכנע שהעוף המלאי לא התיחס לאותם מקורות של שאר מיני עופות הבית, ויש הוכחה לטענה זו בכך שיש להם מערכת עיכול המיועדת לעכל מאכל חי בניגוד למערכת המיועדת לעיכול זרעים כבשאר העופות ממשפחת התרנגוליים.”

"אסיל" – עוף המיועד ללחימה (תרנגול קרב) שמקורו הודו. דומה לתרנגול המלאי.

"אנגלי ישן" – עוף המיועד ללחימה (תרנגול קרב) מאנגליה בעל כרבולת קטנה יחסית

ג. ניו-המפשיר - מפותח מון "רוד-איי-לנד-רד". זן זה, מקורו בארצות הברית ממכלוא הזנים: "מלאי", "לגהורן", וזנים מאסיה ("יא" "קוציין", ו"זווה").

התרנגול הבלדי ראה תקציר הסטורי

"מלאי", "קוצ'ין", ו"זיווה" – ע' למעלה

"לגהורן" - ע' למטה

ד. זנים בלתי ידועים (סוד של החברה המיצרת)

"מטילי ביצים לבנות הם מבחינה מהותית "לגהורן".
 מקור - מכתב מפרופ' פאול סגל (מומחה מס' אחד לעופות בארה"ב) מתאריך
 כ' בשבט תשס"ד

לגהורן – מקורו באיטליה (לפי מקור אחד – הון המצוי של איטליה) ופותח באנגליה, דנמרק, וארצות הברית. לדעת ארגון המגדלים הוא זן טהור.

מקורות – מאמרים מהאוניברסיטה של אילינוי ומהאוניברסיטה של אוקלהמה, ספרי הסטנדרטים הרשמיים של ארצות הברית ואנגליה. מכתב שקבלתי מארגון המגדלים.

בעמוד הבא תמונות ומידע להמחשה